

Urška KRANJC

Novi park na robu Ljubljane: predlog ureditve parka v severnem delu poslovne cone Litostroj kot del priprave podrobnega prostorskega načrta za območje »Porsche«

V okviru izdelave variantnih rešitev za ureditev novega mestnega parka^[1] v severnem izteku območja poslovne cone Litostroj, ki ga je organizirala Mestna občina Ljubljana novembra 2013, je bila najbolje ocenjena rešitev skupine krajinskih arhitektov iz podjetja LUZ d. d. Dobra ocena je potrdila smiselnost izhodišč in rešitev avtorske skupine. Park v velikosti Plečnikovega stadiona, umeščen v poslovno-industrijsko cono ob notranji rob mestne obvoznice, naj bi upošteval prostorski kontekst. Ker je območje oddaljeno od stanovanjskih območij, mora pritegniti obiskovalce tudi od daleč, in ker bo park razmeroma velik, mora biti preprosto izvedljiv, zasnova pa mora predvidevati minimalno stopnjo vzdrževanja.

Zakaj park?

Namera, da se na ostanku enega od zelenih mestnih klinov, daleč od gosteje naseljenih stanovanjskih območij, uredi park, se sprva ni zdela smiselna. Na območju so danes velika njiva in vrtički, ki mejijo na Pot spominov in tovarništva (v nadaljevanju: PST). Z obstoječe njive se odpira ravno prav zelen pogled proti Šmarni gori in Kamniško-Savinjskim Alpam in ta pride prav vsem, ki vzamejo pot pod noge na PST.

Razen obiskovalcev, ki gredo mimo, in zaposlenih v neposredni poslovno-in-

dustrijski okolici, tu ni veliko ljudi. Površine ob PST so vse bolj pozidane, zato ohranjen odprti prostor pomembno popestri sprehod okoli mesta. Njiva na robu mesta s svojo prostornostjo in praznostjo je dragocena in izginjajoča značilnost urbanega okolja. Območje leži tudi v ožjem vodovarstvenem območju vodonosnika Ljubljanskega polja. V njegovem podtalju se zbira pitna voda, zaradi česar predpisi prepovedujejo določene posege, med drugim tudi uporabo določenih gnojil in fitofarmaceutskih sredstev. Na vodovarstvenih območjih je treba zagotoviti čim manjšo možnost odtekanja strupenih snovi v podtalnico

in čim daljši čas zadrževanja vode v tleh. Na najstrožje varovanih območjih se to doseže z omejitvijo dostopa, tveganja za onesnaženje pa se da preprečiti tudi z rabo. Kapacitete nadzora, ki bi nadzorovale onesnaževanje na njivah in vrtičkih, so omejene, zato sta kmetovanje in vrtičkarstvo na taki lokaciji lahko sporna. Ustrezna javna raba lahko zmanjša možnost onesnaženja, torej je z vidika varovanja podtalnice zamisel o ureditvi parka namesto njive utemeljena. Še več, kar se tiče vrtičkov, bi lahko ta njiva postala vzorčna vrtičkarska lokacija, na kateri bi predstavili dogovorno pridelavo, ki spoštuje varovanje vodnega vira.

Slika 1: Fotografije obstoječega stanja (foto: Urška Kranjc)

V planskih dokumentih mestne občine za zdaj ni mogoče videti namere, da se bo na območju uredil park. Nove parkovne površine se načrtujejo v bližini stanovanjskih območij in ne v bližini obvoznic in industrijskih območij. Kako naj bo torej urejen park, ki se po spletu okoliščin oblikuje na tako nevsakdanji lokaciji?

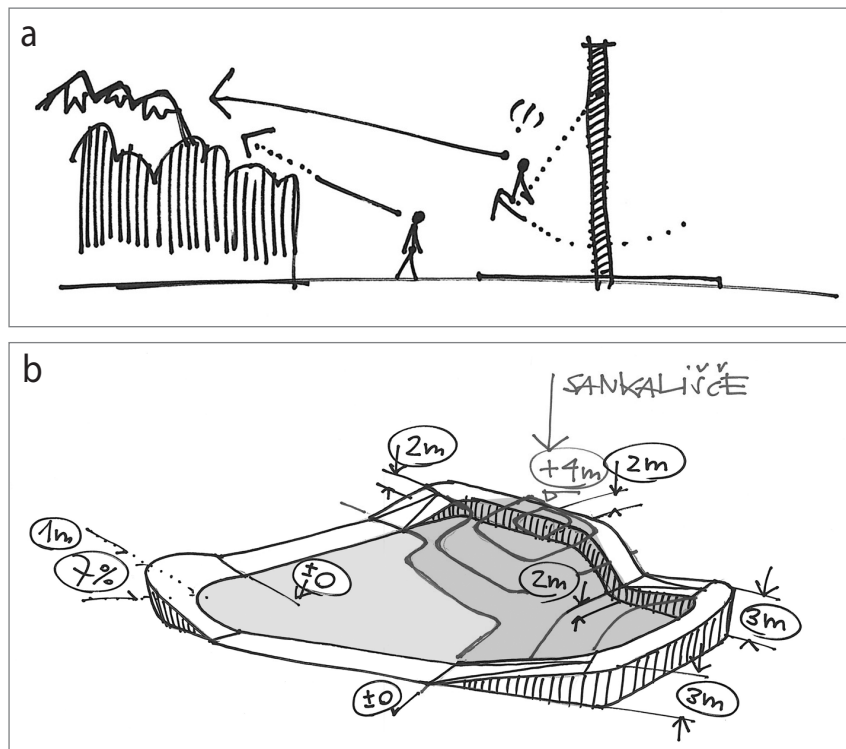
Za koga in kaj natančno?

Ker parke urejamo predvsem za ljudi, je treba te na to oddaljeno lokacijo privabiti. Torej mora biti tukaj program, ki bo edinstven v širšem prostoru, tako da bo pritegnil obiskovalce tudi iz bolj oddaljenih delov mesta in od drugod. Območje sicer leži med obvoznico in PST, med mestnima »obročema«, toda spodbujanje avtomobilskega prometa na tej lokaciji ni smiselno. V okolici ni dovolj parkirišč, glede na vodovarstveni značaj pa tudi ni smiselno urediti novih. V neposredni okolici so predvsem zaposleni v bližnjih podjetjih, katerih skromne korporacijske krajine niso posebej privlačne. Novi park bi jim lahko ponudil primernejše okolje za sprostitev med delom.

Zaradi bližine PST je lokacija dobro dostopna za pešce in kolesarje iz smeri Šiške in Bežigrada. Park bi bil lahko pisan na kožo obiskovalcem na kolesih, kolesčkah in pešcem ter njihovi zimski različici, drsalcem in tekačem na smučeh. Prav priložnost za pospešeno gibanje na kolesih ali drsenje bi bila lahko v tem parku edinstvena in pestrejša, kot smo vajeni, če bi tu uredili traso raznolikih naklonov, smeri in spreminjanja višin. Ureditev za kolesčke vseh vrst bi bila lahko parkovni križanec med velodromom in stezo cross country, priljubljene prvine ureditve pa bi lahko našli tako otroci kot tudi že izurjeni odrasli. Nov kolesarski poligon v parku bi bil zanimiva novost ter dopolnilo razvoju kolesarske kulture in trajnostne mobilnosti.

Slika 2: Fotografije referenčnih aktivnosti v parku – (e) rolerji Edvarda Petrinija, Švedska, okoli leta 1910 (viri in foto: (a) internet 1; (c–k) Urška Kranjc; (d) internet 2; (e) internet 3; (f) internet 4; (g) internet 5).

Slika 3: Skica visokih gugalnic (a) in krožne poti (b) (ilustracija: Sergej Hiti)

Razmišljanje o zasnovi v kontekstu koles in kolesčkov je povezano tudi z drugimi dejavniki, ki izhajajo iz obstoječih značilnosti lokacije. Ne le da je območje oddaljeno od stanovanj, je tudi veliko in zaradi hitrejšega gibanja bolj obvladljivo na kolesih. Navdih za zasnovo parka bi lahko iskali tudi v dimenzijah nekaterih okoliških prostorskih prvin, bližnjih plinskih terminalov, obvoznice, PST in

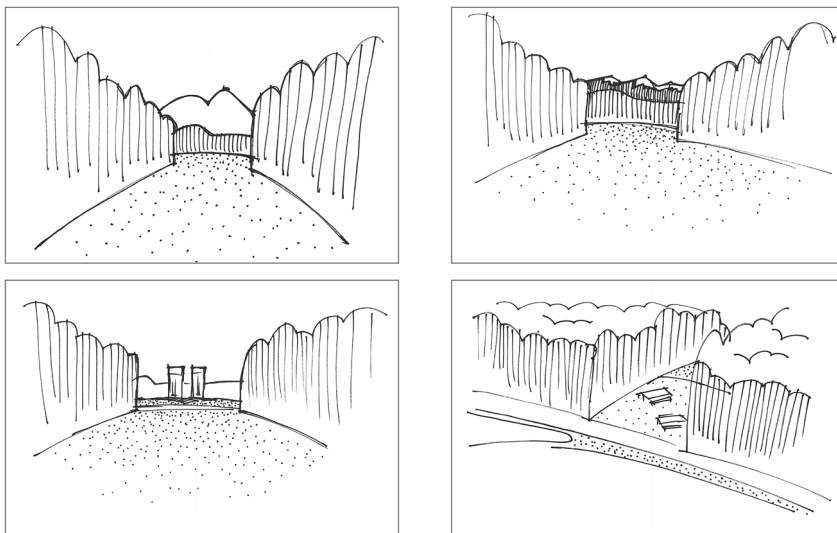
še posebej impresivnega pogleda na verigo Kamniško-Savinjskih Alp. Če bi se lahko malce dvignili nad raven terena, bi se pogled proti Alpam še bolj odprl. Na zelo visoki gugalnici bi se bilo mogoče v počasnem ritmu dvigniti nad zaraščen severni rob mesta in doživeti svojstven pogled na okoliško krajino. Visoke gugalnice so lahko, podobno kot vetrnice, tudi za mimoidoče privlačen detajl v

odprti krajini. Upočasnjeno in ritmično enakomerno guganje ima svoj čar tudi za oddaljenega opazovalca.

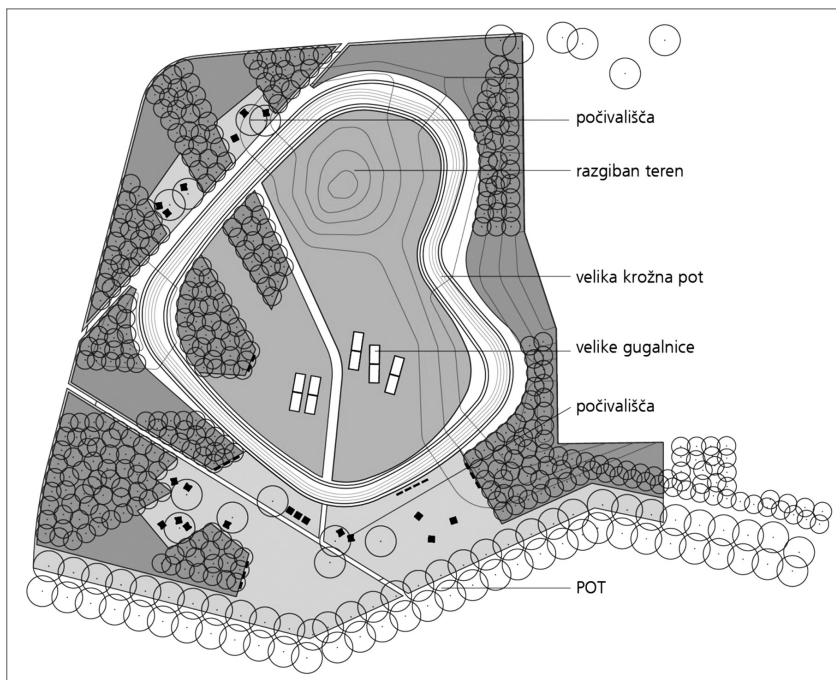
Kakšen in kako?

Kako oblikovati preprost, vendar hkrati zanimiv park? Kako z obliko ujeti in poudariti dimenzije in značaj obstoječega prostorskega konteksta, vzpostaviti primeren odnos do PST in ustvariti prijetno okolje za uporabnike, so izzivi, ki se jih razveseli vsak krajinski arhitekt. Nekaj funkcionalnih prehodov čez območje, dolgi pogledi proti bližnjim vrhovom ter prostori za posedanje, malico in razgibanje na prostem dobijo v zasnovi parka prostorske okvire iz rastja, ki ustvarjajo vtis oddaljenosti ali bližine. Z rastjem ob robovih območja se oblikujejo prostornine in ploskve v primerinem odnosu do obstoječega dvojnega drevoreda ob PST. Gmote rastja so od PST umaknjene in členjene glede na okolico, tako da popestrijo zunanji okvir parka. Pod plastmi rastja se obstoječi teren naguba, po obodu pa steče razgibana organska krožna pot, ki povezuje zasnovo v smiselno celoto in je glavna programska prvina parka. Pot je dovolj široka, da omogoča varno uporabo različno večjim kolesarjem in ponuja krožno vožnjo z zavoji v obe smeri, s prečnimi in vzdolžnimi nakloni ter z označenimi razdaljami v tleh. Mehke linije nove krožne poti prekrijejo ravne robove ploskev rastja, med katerimi se vrstijo počivališča. Razgiban obroč za kolesarjenje, rolanje in skejtanje obkroža več visokih gugalnic v središču parka. Te so hkrati motiv in razgledna prvina.

Ureditev parka mora biti poceni in učinkovita, predvsem pa nezahtevna z vidika vzdrževanja, zato je ključna investicija v krožno pot s počivališči, zasaditev pa je sonaravna in temelji na zaraščanju (kompaktiranju) po kontrolirani saditvi drevesnega rastja (gozdne sadike). Zasnovo sestavljajo zaraščene ploskve, namenjene obnavljanju vodo-

Slika 4: Skice pogledov, ki jih uokvirja rastje (ilustracija: Sergej Hiti).

Slika 5: Shema zasnove parka

Slika 6: Referenčne fotografije sestojev rastja – (a, b) the Dyck Field – RMP Landschaftsarchitekten; (g) Park am Gleisdreieck – Atelier LOIDL (viri in foto: (a, b) internet 6; (c) internet 7; (d, e) internet 8; (f) internet 9; (g) Urška Kranjc).

Slika 7: Prostorski prikaz parka (foto in ilustracija: Urban Petranovič)

nosnika, izboljšanju njegovih naravnih lastnosti in prilagajanju podnebnim spremembam. Zelena infrastruktura učinkovito zadržuje padavinski odtok in povečuje samočistilne sposobnosti vode ter hkrati čisti zrak in privablja živali. Del območja kot vodovarstvena površina ni dostopen obiskovalcem, predvideno vzdrževanje pa ima kampanjski značaj s periodiko urejanja drevesnega rastja, ki se meri v desetletjih, s košnjo travnikov enkrat letno in s pogostejšo košnjo, omejeno samo na ozek pas ob PST.

In kaj potem?

Razmislek, ki se konča na papirju, vedno pušča odprte tudi mnoge druge možnosti. Morda se bo velika njiva zarasla. Morda bo nekdo enkrat o njej razmišljal drugače. Morda se na koncu ne bo zgodilo nič novega in se bo ohranil potencial primarnega odprtega prostora. Urejanja mestnih zelenih površin osmišljamo na različne načine. Poleg očitnih koristi, ki jih prinaša neposredna bližina zelenih površin, posebej uporabnih, kot so parki ali otroška igrišča, obstajajo tudi manj očitni razlogi za ohranjanje nepozidanih zemljišč v mestu. Pozidava pomeni nepovratno spremembo in svojstveno izgubo za zeleni sistem mesta. Zelene površine namreč

šele povezane v sistem, v medsebojni povezavi, opravljajo funkcije, zaradi katerih jih urejamo: ekološke, družbene, strukturne in druge. Željo po urejanju posameznih zelenih površin znotraj sistema je zato vedno smiselno uskladiti s širšim območjem in strateškimi razvojnimi težnjami.

Naloga: Občinski podrobni prostorski načrt 386: poslovna cona Litostroj – del

Naročnik/investitor: Porsche Slovenija d. o. o. in MOL – oddelek za urejanje prostora

Pripravljaivec prostorskega akta: MOL – oddelek za urejanje prostora

Izdelaovalec: LUZ d. d., Verovškova 64, Ljubljana

Odgovorni vodja izdelave projekta: Janja Solomun, univ. dipl. inž. arh.

Zasnova parka: Urška Kranjc, univ. dipl. inž. kraj. arh., Sergej Hiti, univ. dipl. inž. kraj. arh., Klara Sulič, univ. dipl. inž. kraj. arh., Petra Vertelj-Nared, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Urška Kranjc, univ. dipl. inž. kraj. arh.
Ljubljanski urbanistični zavod, Ljubljana, Slovenija
E-pošta: urska.kranjc@luz.si

Opombe

[1] Variantna rešitev za park je bila pripravljena v okviru izdelave OPPN 386: POSLOVNA

CONA LITOSTROJ – DEL skupaj s predlogom urbanistične zasnove in arhitekture avtosalonov ob Verovškovi ulici, ki sta jih pripravila Jakob Klemenčič, univ. dipl. inž. arh., in dr. Jure Zavrtnik, univ. dipl. inž. arh.

Viri in literatura

Internet 1: <https://blogs.chapman.edu/students/2013/11/25/6-ways-to-stay-active-and-healthy-over-the-holidays> (sneto 2. 12. 2013).

Internet 2: <https://www.tumblr.com/search/national%20sports%20center> (sneto 2. 12. 2013).

Internet 3: https://en.wikipedia.org/wiki/Roller_skating (sneto 30. 7. 2015).

Internet 4: <http://www.dreamstime.com/royalty-free-stock-photography-artistic-skating-image11393477> (sneto 2. 12. 2013).

Internet 5: <http://stock-clip.com/video-footage/inline%20skate> (sneto 2. 12. 2013).

Internet 6: <http://www.landezine.com/index.php/2009/07/new-garden-dyck-castle/> (sneto 3. 12. 2013).

Internet 7: http://www.123rf.com/photo_3638606_grass-blowing-in-the-wind.html (sneto 3. 12. 2013).

Internet 8: http://www.hnsland.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=31:projecten&catid=11:Omgevingsontwerp&Itemid=23&lang=nl-NL (sneto 3. 12. 2013).

Internet 9: http://www.123rf.com/photo_7986035_birch-trees.html (sneto 3. 12. 2013).